

Płk Witold Sztark (1894-1992)

Witold Sztark urodził się w Koninie 10 marca 1894 r. z Daniela i Natalii z domu Petschke/Peczke, małżonków Sztark, potomków przybyłych z krajów niemieckich osadników wyznania ewangelicko-augsburskiego. Starszy brat Witolda, Heliodor Sztark (ur. w Koninie w 1886 r.), był w latach 1919-1945 dyplomata i pracownikiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, pełniąc funkcję konsula generalnego m.in. w Leningradzie, Szczecinie, Wiedniu i Pittsburghu (USA).

Witold Sztark edukację rozpoczął w szkole elementarnej w Koninie. W latach 1905-1908 uczęszczał do Szkoły Handlowej w Kaliszu, a w latach 1908-1912 kontynuował naukę w Szkole Realnej w Równem na Wołyniu. Po uzyskaniu matury rozpoczął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki w Kijowie. Przebywając z dala od Konina zachował jednak żywe związki z rodzinnym miastem. Nazwisko Witolda Sztarka figuruje wśród członków założycieli powstałego w 1913 r. konińskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Po wybuchu I wojny światowej został wcielony w 1915 r. w szeregi armii rosyjskiej. Po ukończeniu Siergiejewskiej Szkoły Artylerii w Odessie został w stopniu chorążego skierowany do służby frontowej. Brał udział m. in. w działaniach operacyjnych na wyspie Aland (w archipelagu Wysp Alandzkich na Morzu Bałtyckim) oraz na froncie pod Rygą. Następnie w walkach w obronie wyspy Oesel (należąca obecnie do Estonii wyspa Sarema), gdzie w październiku 1917 r. w stopniu porucznika dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w obozie jenieckim w Stralsundzie, a następnie w obozie oficerskim w Neustadt.

Po zwolnieniu z obozu w lutym 1918 r. powrócił z Niemiec do Konina, skąd po krótkim pobycie wyjechał do Warszawy. W listopadzie 1918 r. ochotniczo wstąpił w stopniu porucznika do powstającego Wojska Polskiego. Początkowo przydzielony został do tworzonej Oficerskiej Szkoły Artylerii w Rembertowie, a w początkach grudnia 1918 r. skierowany do formowanego 7 Pułku Artylerii Polowej (późniejszego 2 Pułku Artylerii Lekkiej Legionów). Od końca grudnia 1918 r. do połowy kwietnia 1919 r., jako dowódca samodzielnego plutonu artylerii, brał udział w tzw. kampanii ukraińskiej, odznaczając się wyjątkową odwagą i kompetentnym dowodzeniem podległego pododdziału, w szczególności w trakcie walk w obronie Rawy Ruskiej.

Od 15 kwietnia 1919 r. do lutego 1921 r., jako dowódca baterii w 7 Pułku Artylerii Polowej (2 Pułku Artylerii Lekkiej Legionów), służył na froncie sowieckim. W dniu 18 sierpnia 1919 r. został kontuzjowany w rejonie miejscowości Sienkiewicze na Polesiu (obecnie Białoruś). Por. W. Sztark w dniu 10 sierpnia 1920 r. pełnił służbę w pociągu pancernym „Mściciel”, który walczył wówczas w obronie stolicy na przedpolach Warszawy. Za odwagę i męstwo na polu walki w działaniach wojennych i w wojnie z bolszewikami w latach 1918-1920 odznaczony został Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych.

Po zakończeniu wojny Witold Sztark pozostał w służbie stałej i awansowany został do stopnia kapitana. We wrześniu 1921 r., po zdaniu egzaminów wstępnych, odkomenderowany został do odbycia studiów na Wydziale Wojskowym (1921-1922) oraz Wydziale Mechanicznym/Budowy Maszyn (1922-1925) Politechniki Lwowskiej, które ukończył w kwietniu 1925 r.

Po ukończeniu studiów został skierowany do Oficerskiej Szkoły Artylerii w Toruniu (od 1928 r. Szkoła Podchorążych Artylerii w Toruniu), z którą związany był z przerwami przez wiele lat. W latach 1925-1930 na tej znanej wojskowej uczelni był wykładowcą teorii i mechaniki strzelań. W kwietniu 1935 r. został Dyrektorem Nauk Szkoły Podchorążych Artylerii w Toruniu, a w latach 1936-1938 zajmował stanowisko zastępcy komendanta tejże szkoły. W 1926 r. mianowany został majorem i ukończył Kurs Dowódców Dywizjonów Szkoły Strzelania Artylerii w Toruniu. Od grudnia 1930 r. do maja 1932 r. był dowódcą dywizjonu w 5 Pułku Artylerii Lekkiej we Lwowie, a następnie (do kwietnia 1935 r.) zastępcą dowódcy 6 Pułku Artylerii Ciężkiej we Lwowie. W 1933 r. awansowany został do stopnia podpułkownika i w 1934 r. ukończył Kurs Dowódców Pułków Centrum Wyszkozenia Piechoty w Rembertowie. Witold Sztark uważany był za doskonałego wykładowcę i instruktora, który jednocześnie został uznanym autorem publikowanych opracowań z zakresu balistyki, mechaniki i teorii strzelań. Najważniejsza publikacja to wydana drukiem w 1935 r. praca pt. „Zarys mechaniki jako wstęp do balistyki”.

W 1938 r. został dowódcą 18 Pułku Artylerii Lekkiej (18. pał) w Ostrowi Mazowieckiej, który wchodził w skład 18 Dywizji Piechoty. Jako dowódca tegoż pułku artylerii brał udział w wojnie obronnej 1939 r. w ramach Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Narew”. W dniu 10 września został ciężko kontuzjowany, jednakże do końca heroicznej walki z przeważającymi siłami wroga pozostał na stanowisku dowódcy pułku.

W dniu 13 września został wzięty do niewoli niemieckiej i osadzony w Oflagu XVIII A Lienz (Austria), a w połowie 1940 r. przewieziony do Oflagu II C Woldenberg (obecnie Dobiegniew). Po wojennej tułaczce powrócił do Konina i w dniu 25 września 1945 r. został zmobilizowany przez RKU w Koninie jako oficer służby stałej oraz skierowany do objęcia stanowiska Kierownika Wyszkozenia Artylerii w Centrum Wyszkozenia Artylerii w Toruniu. Jednakże 10 kwietnia 1946 r. został zdemobilizowany, a z dniem 30 listopada 1947 r. ostatecznie przeniesiony w stan spoczynku.

Od 1 września 1947 r. podjął pracę w charakterze nauczyciela matematyki w konińskim gimnazjum i liceum koedukacyjnym (późniejszym liceum ogólnokształcącym, obecnie I Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki). W szkole tej pracował do 31 sierpnia 1961 r., ucząc kolejne pokolenia młodzieży, w pamięci której pozostał jako postać wyjątkowo charyzmatyczna i ciesząca się powszechnym autorytetem. Po ostatecznym przejściu na emeryturę przeniósł się do córki do Wrocławia i tam mieszkał do końca życia. W 1972 r. został awansowany do stopnia pułkownika. Zmarł 27 lutego 1992 r. i został pochowany na Cmentarzu Grabiszyńskim we Wrocławiu.

Syn Witolda Sztarka, urodzony 21 sierpnia 1926 r. w Toruniu Zbigniew Jan Sztark (ps. „Zbyszek”), zginął w powstaniu warszawskim. Był żołnierzem pułku Baszta Komendy Głównej AK (batalion „Bałtyk”, kompania B-2) i poległ w dniu 2 sierpnia 1944 r. w trakcie walk na Mokotowie w rejonie Fortu „Służewiec”. W powstaniu warszawskim jako sanitariuszka brała również udział córka Witolda Sztarka, urodzona w 1924 r. Hanna Barbara Sztark (zameżna Pstrokońska).

Piotr Rybczyński